

Alkemistinen katekismus 1/2

Sauli Siekkinen

1. elohopea

Merkurius on aurinkokunnan pienin planeetta ja sijaitsee lähinnä aurinkoa. Sen kiertoaika auringon ympäri on vain 88 päivää. Planeetta on saanut nimensä roomalaiselta jumalalta Merkuriukselta, joka Kreikassa tunnettiin nimellä Hermes. Hermes oli jumalten nopeajalkainen sanansaattaja, joka kuvattiin siivet kanta-päissä. Roomalainen Merkurius oli kaupankäynnin ja myös varkaiden suojelija. Astrolgiassa planeetta merkurius hallitsee älyä ja symbolikieltä, joka on välttämättömyys kommunikoinnille. Sekä puhe että kirjoitus perustuu symboleille. Nähdessään symbolin ihmisellä herää mieli- tai muistikuva jostain asiasta. Syntymäkartassa vahva merkurius takaa kirkkaan älyn ja hyvät puheenlahjat. Tällainen ihminen oivaltaa nopeasti, mistä asioissa on kyse, ja pystyy pukemaan hyvin sanoiksi sisäiset ajatuksensa. Merkurius hallitsee myös ihmisen hermostoa.

Merkuriuksen hallitsema metalli on elohopea ☿, yksi alkemian kolmesta perus-alkuaineesta rikin ja suolan ohella. Alkemiassa Merkurius on hermafrodiitti, kaksisukuinen sisältäen myös Venuksen (Afroditeen) luonnon symbolissaan. Siten alkemia tunnustaa kaksi elohopeaa, maskuliinisen ja feminiinisen. Feminiininen elohopea on kylmää ja kosteaa, se kantaa itsessään kuun ominaisuuksia viitaten kuuluontoon tai astraalisuuteen. Sen symbolissa on liitetty kuun sirppi venuksen symbolin päälle. Maskuliininen elohopea eli punainen elohopea (♂) on lämmintä ja kuivaa heijastaen aurinkoluontoa. Sitä kuvaamaan käytetään oinaan, ensimmäisen tulen merkin symbolia liitettynä Venuksen symboliin.

Saturnus symboloi karkeaa malmia ja ruumista. Alkemiassa elohopean ensimmäinen eristäminen malmista tarkoittaa vielä karkean, astraalisen tietoisuuden irroittamista ruumiista. Tämä tietoisuus on ihmisen kuuluonto ja siksi sitä symboloi feminiininen kuun elohopea. Kun tämä passiivinen elohopea sytytetään (rubedo) eli herätetään rikin eli tahtoluonnon avulla, se muuttuu aktiiviseksi saaden näin ensimmäisen kosketuksen kultaan eli aurinkoluontoon. Näin siitä tulee kahdesti syntynyt elohopea. Eirenaeus Philalethes sanoo teoksessaan *Introitus* (Amsterdam 1667): “Elohopeassa oleva passiivinen rikki pitää olla aktiivinen ja toimiva. Tämän vuoksi ulkopuolelta täytyy löytää samankaltainen

elämänvoima, joka herättää sen keskustassa olevan kätketyn ja kuolleelta näyttävän elämänvoiman. Aktiivinen rikki on kätketty Oinaan merkin keskusta.

Teos *Chymica Vannus* sanoo: “In cruce sub spheara venit sapientia vera” – todellinen viisaus löytyy rististä kehän alta (♀). Tämä liittyy Venuksen symboliin, joka on paitsi eteerisen kaksoispuolen myös korkeamman mielen hallitsija. Korkeammassa merkityksessä Venus on Vaa’an Venus vastakohtana alemmalle Härän Venukselle. Alkemiassa aktiivinen elohopea on mahdollista eristää Venuksen malmista. Kun alkemisti yhdistää kylmän Saturnuksen ja lämpimän Venuksen elohopean eli valkoisen kuun tinktuuran ja punaisen elohopean, hän on lähempänä Viisasten Kiven mysteeriä.

“In mercurio est quicquid quaerunt sapientes” – mitä viisaat etsivät, löytyy elohopeasta.

2. rikki

Rikin merkki ☿ koostuu tasapainoa symboloivasta rististä ja kolmiosta, joka maskuliinisen, nousevan voiman ja tulen symboli. Sen ominaisuudet liittyvät läheisesti ensimmäiseen tulen merkkiin, Oinaaseen. Tämä rikki herättää elohopeassa aktiivisen tahtoluonnon ja näin tästä tulee aurinkoluonnon hallitsema. Astrologiassa aktiivinen elohopea liittyy toiseen tulen merkkiin, Jousimieheen, joka on itseilmaisun merkki.

Rikki on jaksollisen järjestelmän 16. alkuaine. Sen sulamispiste on melko alhainen, 115 astetta, ja sopivissa olosuhteissa se yhtyy happeen jopa räjähdysmäisesti. Tämän vuoksi rikkiä on käytetty räjähdysaineissa kuten ruudissa. Alkemiassa rikki on yksi perusalkuaineista, ja sillä on tärkeä rooli kullan valmistusprosessissa. Paracelsuksen mukaan taivas ja maa on luotu tyhjiydestä mutta koostuvat kolmesta perustekijästä, elohopeasta, rikistä ja suolasta. Alkemiassa rikki on maskuliininen tekijä, joka järjestää ja hallitsee organisoimaton ainetta. Elohopea taas on ”elämän vesi”, astraalivalo, joka sisältää asioiden ”sielun”, sisäisen olemuksen. Nämä kaksi, elohopea ja rikki, ja niiden edustamat ominaisuudet on kahlittu tai pikemminkin kiinnitetty suolaan jolloin ne sammuttavat toistensa aktiiviset ominaisuudet.

Elohopean ominaisuus on liikkuvuus, ja rikki taas edustaa sille vastakkaista ominaisuutta, kiinteyttä ja pysyvyyttä. Rikki antaa ilmennykselle pysyvyyden sillä tasolla, jolle se kuuluu. Se koaguloi ja kiinteyttää liikkuvan elohopean, johon yhtyessään rikki samalla omaksuu tämän liikkuvan ominaisuuden. Tämä

liitto on alkemistinen avioliitto, jossa kaksi vastakkaista tekijää löytävät harmonian kumpikin luopumalla omasta ominaisuudestaan ja ottamalla jotain toiselta. Siksi alkemistinen rikki ei ole puhdasta rikkiä vaan se kantaa sisällään myös elohopeaa. Samoin elohopea sisältää itsessään inaktiivisen rikin.

Elohopea ja rikki ovat läsnä kaikissa maailmankaikkeuden muodoissa. Paracelsuksen mukaan kaikki liikkuva maailmankaikkeudessa on elohopeaa. Avicennan mukaan elohopea on kylmää ja kosteaa, ja siitä Jumala on luonut kaikki metallit. Alkemististen kirjoitusten mukaan elohopeaa on runsaammin, tai pikemminkin sen ilmennys on selvempi. Se haihtuu kuitenkin pienestäkin lämmöstä ja on koko ajan liikkeessä, ellei se kiinnity omaan rikkiinsä. Jumala Merkuriuksella on kaikki liikkeen symbolit: siivet kantapäissä, kypärässä sekä sauvassaan caduceuksessa. Hermeksen (Merkuriuksen) ja Afroditeen (Venuksen) liitosta syntyy hermafrodiitti eli Rebis.

Rebis eli kaksoissuola koostuu elohopeasta ja rikistä yhdessä ruumiissa. Alkemisti hajottaa Suuressa Työssään (Magnum Opus) rebiksen kahteen alkutekijäänsä ja puhdistaa kummatkin. Tämän jälkeen rikki palautetaan samaan elohopeaan, josta se alussa irroitettiin. Lisätään uutta rikkiä, joka antaa seokselle uuden värin ja muodon, joilloin se saa joko hopean tai kullan ominaisuudet jos työ on suoritettu oikein. Erotuksena ensimmäiselle rikille, joka oli elohopeaan liittynyt rikki, tämä

uusi rikki on kultaista rikkiä, joskin sitä löytyy myös muista metalleista. Basilios Valentinuksen sanoin: “Voit huomata, että kultainen rikki löytyy niistä metalleista, jotka luetaan punaisiksi... auringon sielua (astrum solis) ei saada pelkästään kullasta vaan voidaan muodostaa keinotekoisesti kuparista ja teräksestä, kahdesta epäkypsästä metallista, joissa miehisen ja naisellisen lailla on punaiseksi värjäävä ominaisuudet kuten kullassa.”

Alkemiassa punainen väri on liitetty rikkiin. Teos *Turba Philosophorum* sanoo: “Mikään ei ole kallisarvoisempaa kuin meren punainen hiekka. Se on kuun tiivistynyt kosteus, joka on yhdistynyt auringon säteisiin ja härmistynyt.”

3. suola

Kemiassa suola tarkoittaa usein samaa kuin ioniyhdiste. Ioniyhdiste on sähköisesti neutraali yhdiste, vaikka se koostuu varaukseltaan positiivisista kationeista ja varaukseltaan negatiivisista anioneista. Suolassa kationi on usein jokin metalli, anioni taas epämetalli tai jokin yhdiste, jolla on negatiivinen varaus. Suolat ovat yleensä hauraita, kiteisiä aineita, joilla on korkea sulamispiste. Korkea sulamispiste on seurausta ionien välisestä voimakkaasta sähköisestä vetovoimasta. Vastakkaismerkkiset ionit vetävät toisiaan puoleensa ja pitävät siten yhdisteen kidehilan koossa. Suolan sulaessa tai liuetessa veteen ionit irtautuvat kidehilasta ja pääsevät liikkeelle, joten suolojen sulatteen johtavat sähköä kuten niiden vesiliuoksetkin. Arkikielenkäytössä suola tarkoittaa natriumkloridia eli ruokasuolaa. Siinä natrium on positiivinen kationi ja kloori negatiivinen anioni.

Vanhassa Testamentissa suola kuvaa Jumalan ja valitun kansan liittoa: ”Mausta suolalla jokainen ruokauhrilahjasi. Älä jätä suolaa pois, sillä suola on Jumalan liiton merkki. Uhraa siis suolaa kaikkien uhrilahjojesi mukana.” (3. Moos. 2:13). Profeetta Elisa puhdisti Jerikon lähteen suolalla eikä se enää sen jälkeen tuottanut kuolemaa ja hedelmättömyyttä (2. Kun. 2:19-22). Vuorisaarnassaan Jeesus kutsuu opetuslapsia maan suolaksi: ”Te olette maan suola. Mutta jos suola menettää makunsa, millä se saadaan suolaiseksi? Ei se kelpaa enää mihinkään: se heitetään menemään, ja ihmiset tallaavat sen jalkoihinsa.” (Matt. 5:13).

Suolan kuolettava vaikutus on myös tunnettu hyvin varhain. Kartagon kukistumisen jälkeen roomalaiset levittivät sen pelloille suolaa, jottei mikään kasvaisi enää siellä. Abimelek toimi samoin Sikemin hävityksen jälkeen (Tuo. 9:45). Lootin vaimo muuttui suolapatsaaksi kääntyessään katsomaan Sodomian ja Gomorran tuhoa. (1. Moos. 19:26).

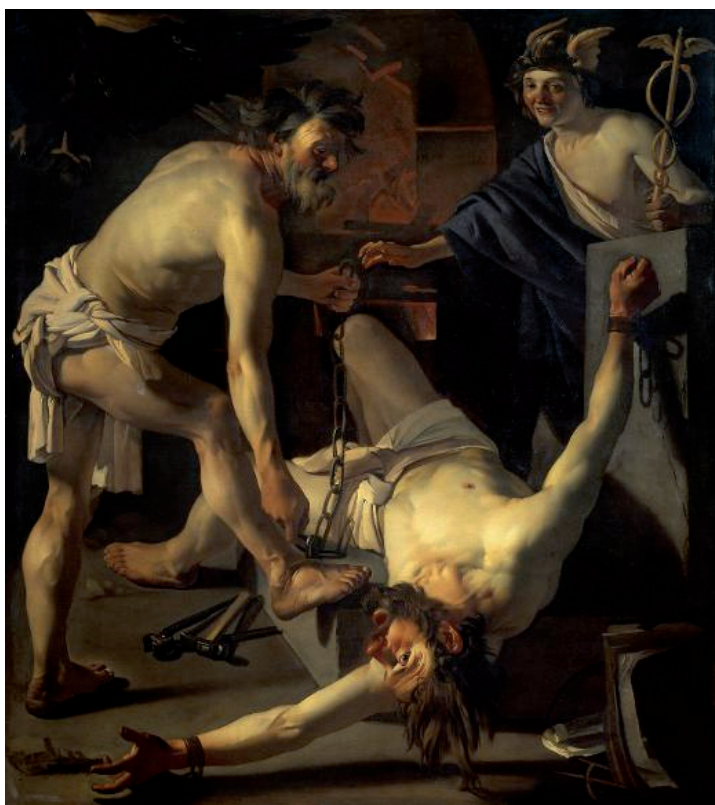
Alkemiassa suola $\ominus$ on aineellisen ruumiin symboli ja edustaa materian hitautta ja pysyvyyttä. Se on syntynyt kahden vastakkaisen voiman vaikutuksesta, jossa nämä voimat sammuttavat toistensa aktiiviset ominaisuudet, nimittäin elohopean ja rikin. Elohopea on ”elämän vesi”, astraalivalo, joka sisältää asioiden ”sielun”, sisäisen olemuksen. Rikki on elollisen olennon yksilöllisen voiman antava prinsiippi, joka on vanginnut ja organisoinut itseensä osan kosmoksen energioita. Elohopea ja rikki ja niiden edustamat ominaisuudet ovat kahlitut tai pikemminkin kiinnitetyt aineelliseen ruumiiseen. Alkemian tiede (Ars Regis) voidaan ymmärtää yksinkertaisesti prosessina, jossa nämä kaksi ensin puhdistetaan eli erotetaan ruumiista ja toisistaan, kirkastetaan, ja seuraa-

vassa vaiheessa sulautetaan ruumiin osien planetaariset alkeisvoimat niihin. Näin sekä elohopea ja rikki saavat takaisin taivaalliset ominaisuutensa kosmisten alkukuvien mukaisesti. Viimeisessä vaiheessa uusi ruumis kootaan näiden kirkastettujen ja elävöitettyjen alkuaineiden uudesta liitosta. Eräs alkemistien tunnuslauseista ”Solve et Coagula” – liuota ja kiinteytä, kuvaa tätä prosessia, jossa ruumiin moninaiset osat eli alkemian metallit ensin liuotetaan universaaliin liuottimeen ja sitten palautetaan uudestisyntyneessä hahmossa. Teos *Philosophica pura* vuodelta 1619 sanoo: ”Liuottaminen on ruumiin muuttamista puhtaaksi hengeksi. Kiinteyttäminen on hengen muuttamista jälleen aineeksi, kuten mestarin ohje sanoo: ’Muuta ruumis hengeksi ja henki ruumiiksi. Hän, joka on ymmärtänyt tämän, on saanut kaiken; hänellä, joka ei ymmärrä, ei ole mitään.’”

Suolan passiivisuuden vastakohta alkemiassa on salpietari $\textcircled{1}$, joka edustaa maskuliinista, dynaamista, yksilöllisen voiman kiihkeää kahtiajakoa. Pystysuora halkaisija sen merkissä edustaa primitiivistä maskuliininista luovaa voimaa, jonka symboli eläinradassa on oinaan merkki. Alkemistisissä teksteissä salpietari nähdään myös rikille vastakkaisena voimana, jolloin rikki symboloi yksilön ulkoista, itsekästä himoluontoa. Ilman itsetietoisuutta tämä himoluonto tuhoaa lopulta itsensä seuratessaan ristiriitaisia houkutuksia. Osa alkemian työtä on rauhoittaa ja sovittaa yhteen rikin ja salpietarin voimat. Kun tämä tapahtuu, nämä kaksi saavuttavat tasapainon uudessa ylevässä tilassa, joka aktivoi yksilössä metallisen rikin eli antaa käyttöön entistä suuremman voiman. Tämän tasapainotilan symboli on verdigris, kuparin suola $\textcircled{+}$.

4. tuli

Tuli on yksi antiikin Kreikan neljästä alkuaineesta. Sen ominaisuudet liittyvät energiaan, itsevarmuuteen ja intohimoon. Kreikkalaiset erottivat tulen tuhoavat ominaisuudet (aidelon) sen hyödyllisistä. Tuhoava tuli liitettiin kuoleman jumala Hadekseen ja hyödyllinen Hefaistokseen, jumalten seppään. Mytologian mukaan alkuun jumalat varjelivat tulen salaisuutta Olympoksella eivätkä halunneet antaa sitä ihmiselle. Prometheus-niminen titaani varasti kuitenkin tulen jumalilta ja toi sen ihmisille saksankuminan varressa. Kostaakseen Zeus pyysi seppä Hefaistosta muovailemaan naisen, jolle kaikki jumalat antoivat positiivisia ominaisuuksiaan. Athena opetti hänet kutomaan ja vaatetti hänet, Afrodite antoi hänelle kauneutta, Hermes antoi hänelle kainon mutta petollisen mielen ja opetti hänet valehtelemaan, sulottaret pukivat hänet koruihin ja Horat kruunasivat hänet seppeleellä. Lopuksi Hermes antoi hänelle nimen Pandora, joka tarkoittaa ”kaikilla lahjoilla siunattua”. Jumalat lähettivät Pandoran lippaineen

Dirck van Baruren: "Vulkanus takoo Prometheuksen kahleet", 1623

si salaisuuden, joka tulisi tuhoamaan Zeuksen. Saatuaan tietää salaisuuden Zeus lähetti poikansa Herakleksen surmaamaan kotkan ja vapauttamaan Prometheuksen.

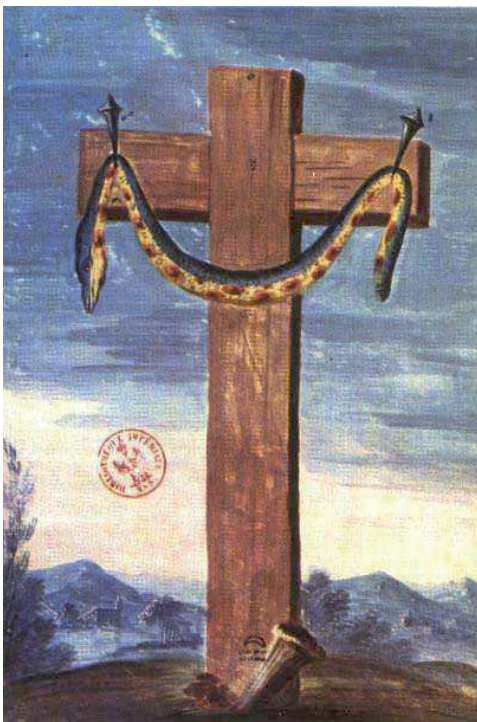
Prometheuksen luo. Lippaan piti sisältää jumalten lahja, kun siinä todellisuudessa olivat kaikki maailman vitsaukset. Prometheus, jonka nimi tarkoittaa "etukäteen ajattelevaa", aavisti vaaraan eikä nainut Pandoraa. Hän oli myös varoittanut veljeään Epimetheusta, jonka nimi tarkoittaa "jälkikäteen ajattelevaa", mutta tämä ei nimensä mukaisesti voinut vastustaa kiusausta ja nai Pandoran. Näin vitsaukset pääsivät ihmiskunnan vaivoiksi. Lopulta Zeus kytki Prometheuksen kallioon ja lähetti kotkan joka yö raatelemaan hänen maksaansa, joka aina päivisin kasvoi entiselleen. Prometheus pelastui lopulta koska tie-

Teoksessaan *Timaeus* Platon liittää tulen tetraedriin, yksinkertaisimpaan Platonin kappaleeseen, joka muodostuu neljästä kolmiosta. Tämä Platonin mukaan siksi että tulen polte on terävä ja pistävä kuin pieni tetraedri Δ .

Raamatussa tuli liitetään polttouhreihiin (1. Moos. 8:20 "Sitten Nooa rakensi alttarin Herralle, otti kaikkia uhrikelpoisia karjaeläimiä ja uhrikelpoisia lintuja ja uhrasi ne polttouhrina alttarilla.") Tulen uhrialttarilla piti palaa jatkuvasti (3. Moos. 6:9 "Sinun tulee antaa Aaronille ja hänen pojilleen polttouhrin toimittamisesta nämä ohjeet: Polttouhri olkoon alttarilla tulisijan päällä koko yön aamuun saakka, eikä tuli saa sammua.", 6:13 "Alttarilla palakoon aina tuli; se ei saa sammua."). Juutalaiset pitivät pyhänä ainoastaan tulta, joka paloi tempelissä (3. Moos 10:1 "Aaronin pojat Nadab ja Abihu ottivat kumpikin tuliasiansa, sytyttivät niihin tulen, panivat niihin suitsuketta ja toivat näin Herran eteen tulta, jota ei ollut tehty hänen käskynsä mukaisesti."). Tulta ei kodeissa saanut sytyttää sapatin aikana (2. Moos. 35: 3 "Älkää sytyttäkö sapatinpäivänä tulta, missä sitten asuttekin."). Jumala ilmestyi profeetoille usein tullessa (Hes. 1:4 "Tämän minä näin: Pohjoisesta tuli myrskytuuli ja suuri pilvi, joka liekehti tulta ja levitti loistetta ympärilleen. Tulen keskusta säihkyi kuin sula kulta.", 1. Kun. 18:38 "Silloin Herran tuli iski alas. Se söi polttouhrin ja puut sekä alttarin

kivet ja mullan ja nuoli ojasta veden.”) ja Jumalan sanaa verrataan tuleen (Jer. 23:29 ”Eikö minun sanani ole kuin tuli, kuin moukari, joka murskaa kallion?”). Sammumaton tuli liitetään myös helvettiin (Mark. 9:43-44 ”Jos kätesi viettelee sinua, hakkaa se pois. Onhan parempi, että käsipuolena pääset sisälle elämään, kuin että molemmat kädet tallella joudut helvettiin, sammumattomaan tuleen, missä ’mato ei kuole eikä tuli sammu’.”). *Uudessa Testamentissa* Pyhä Henki ilmestyy myös tulena (Matt. 3:11 ”Minä kastan teidät vedellä parannukseen, mutta minun jälkeeni tulee toinen, joka on minua väkevämpi. Minä en kelpaa edes riisumaan kenkiä hänen jalastaan. Hän kastaa teidät Pyhällä Hengellä ja tulella”, Ap. 2:3 ”He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle.”)

Alkemiaa kutsutaan tulen tieteeksi, koska kaikki sen prosessit saavat voimansa sisäisestä, uudestisyntyvästä tulesta. Ihmisessä tuo sisäinen tuli, **ignis centrum terrae** lepää käärmetulena, joka on yksilön voimien perusta, materiaan vangittu osa maailmankaikkeuden energiaa, suurta lohikäärmettä. Lohikäärme

Serpens sulphuris

on ollut sekä kiinalaisessa että länsimaisessa alkemiassa vapaan, kosmisen energian symboli, jonka juutalainen okkulttinen teos *Sepher Yetsirah* sijoittaa ”maailmankaikkeuden ylle, ikään kuin kuninkaaksi valtaistuimelleen.” (6:2). Ehkä selvin käärmetulta kuvaava symboli alkemiassa on serpens sulphuris, Mooseksen vaskikäärme, joka kuvataan ristipuuhun naulittuna käärmeenä. Risti itsessään on aineen symboli, sen neljä sakaraa kuvaavat neljää peruselementtiä: maata, vettä, tulta ja ilmaa. Käärmetuli on naulittu aineen ristille, toisin sanoen lepää ihmisessä naulittuna aineen keskusta. Herätetty käärmetuli mahdollistaa yksilön uudestisyntymisen. Alkemiassa yleisimmin esiintyvä uudestisyntymisen symboli on feenikslintu, joka sytyttää

pesänsä ja syntyy tulen kautta uudelleen. ”Hiljainen tuli” taas tarkoittaa astraaliruumiin valmistelua itsekurin kautta. Sama tulisymboliikka löytyy myös sanskritinkielen itsekuria tarkoittavasta sanasta **tapah**, joka tarkoittaa samalla uhritulta.

5. vesi

Vedellä on tärkeä rooli kaikkien kansojen luomismyyteissä. Egyptiläisillä ennen luomista oli Nun, alkuvesi ja kaaos, josta nousi Benben, alkukumpu. Erään

myytin mukaan Bennu-lintu muni alkukummun päälle ensimmäisen munan, josta maailma syntyi. Toisen myytin mukaan taas alkukummusta kasvoi lootus, josta luojajumala Atum syntyi. Hindulaisilla taas Visnu lepää Ananta-käärmeen päällä syiden valtameressä ja uneksii maailmasta. *Raamatussa* taas “Jumalan Henki liikkui vetten päällä.” (1. Moos. 1:2). *Kalevalassa* sotka munii seitsemän munaa Ilmattaren polvelle, joka tämä nostaa esiin vedestä:

Niin silloin ve’en emonen, veen emonen, ilman impi,
nosti polvea merestä, lapaluuta lainehesta
sotkalle pesän sijaksi, asuinmaaksi armahaksi.
(Ensimmäinen runo)

Vesi yksinkertaisesti symboloi alkukaaosta, joka mielletään usein feminiini-seksi. Alkukaaos sisältää kaikki myöhemmin syntyvät asiat joskin kaaoksen luonteen vuoksi erilaistumattomina ja vailla muotoa oleviana. Myyteissä miespuolinen luojajumala nousee esiin kaaoksesta ja järjestää sen ymmärrettäväksi maailmaksi. Siten maailmankaikkeus, tai kuten *Raamatussa* sanotaan, valkeus (1. Moos. 1:3), on alkukaaoksen ja jumalan yhteinen lapsi ja nämä muodostavat ensimmäisen kolminaisuuden: Theos, Khaos ja Kosmos.

Tizian: ”Aktaeon yllättää Dianan”, 1556-59
tulvista Isistä. Roomalainen runoilija Ovidus kertoo tarinan metsästäjä Aktaeonista, joka yöllä kohtaa lammessa kylpevän Dianan nymfeineen. Diana suuttuu kuolevaiselle, joka on uskaltanut katsella hänen alastomuuttaan, ja roiskaisee Aktaeonin päälle vettä. Samalla Aktaeon muuttuu kauriiksi ja hänen omat koi-

Mikrokosmisessa maailmassa vesi symboloi ihmisen salattua alitajuntaa. Samoin kuin alkukaaos alitajuntakin sisältää tiedostamattomia mahdollisuuksia, jotka myöhemmin saavat muodon nostessaan tajuntaan erilaisiksi haaluiksi ja toiveiksi. Vesi feminiinisenä elementtinä liitetään myyteissä Kuuhun, joka vetovoimallaan hallitsee maailman meriä vuorovesi-ilmiön kautta. Kuun jumalattarilla kuten Isiksellä, Astartella ja Dianalla on usein myös jokin yhteys veteen. Egyptiläiset kiittivät Niilin hedelmällisistä

ransa raatelevat hänet.

Veden symboliikka liittyy kuolemaan myös toisella tavalla. Monilla kansoilla vesi tai joki erottaa elämän ja kuoleman. Kreikkaisilla lautturi Kharon vei kuolleiden sielut Styx-virran yli. Platon kertoo teoksessaan Tasavalta, miten kuolleiden piti myös juoda Lethe- eli unohduksen virran vettä, jotta he unohtaisivat entisen maanpäällisen elämänsä. Platonin mukaan he, joilla ei ollut viisautta, joivat enemmän ja siten unohtivat kaikki kokemuksensa. Orfilaiseen mysteeriin vihittyjen kehoitettiin sitä vastoin juomaan Mnemosynestä, muiston virrasta ja päättämään siten sielunvaelluksensa.

Vesi uudestisyntymisen välineenä löytyy monesta uskonnosta. Ihmiskunnan vanhimmat kirjoitetut uskonnolliset tekstit ns. pyramiditekstit mainitsevat veden elävöittäväenä ja puhdistavana, ja Egyptissä ennen balsamointia ruumis pestiin rituaalisesti useita kertoja. Ennen julkisen toimintansa alkua Jeesus otti kasteen Johannes Kastajalta Jordan-virrassa. Eleusiin mysteereihin osallistuvat puhdistautuivat ennen vihkimystä kylpemällä. Hindut taas uskovat kylpemisen pyhässä paikassa puhdistavan menneistä pahoista teoista.

Alkemiassa veden symboli on vastakkainen tulen merkille eli kolmio kärki alaspäin ∇ symboloiden näin veden passiivista ja feminiinistä luonnetta.

6. kulta

Maallisen vallan ja ulkoisten jumalankuvien lisäksi kulta tuli merkitsemään mysteeriuskonnoissa ihmisen kuolemattomuutta. Alkemia tähtäsi metallien todellisen ominaisuuden, ikuisen kullan löytämiseen. Viisasten kivi muuttaa epäjalot metallit kullaksi. Samalla tavoin vihittävä muuttaa katoavat kehonsa katoamattomaksi ylösnousemusruumiiksi tai henkikehoksi, jota symboloi kullan loisto ja pysyvyys. Eräs vihkimystä symboloiva kertomus on kreikkalainen tarina kultaisesta taljasta.

Kultainen talja kuului siivekkäälle oinaalle, Krysomallokselle, joka oli merenjumala Poseidonin ja Theophane-nimisen nymfin jälkeläinen. Tarinan mukaan Boiotian kuninkaalla Athamaalla oli kaksi lasta jumalater Nephelen kanssa, poika Phrixus ja tytär Helle. Myöhemmin Athamas rakastui Inoon ja meni naimisiin tämän kanssa. Ino kuitenkin vihasi Phrixusta ja Helleä ja suunnitteli surmaavansa heidät. Nephelen henki ilmestyi lapsille ja neuvoi heitä pakenemaan lentävän oinaan selässä. Matkalla Helle putosi mereen ja hukkui. Tästä sai nimensä Hellespontos (Hellen meri). Phrixus selvisi perille Mustan meren

itäisellä rannalla sijainneeseen Kolkhis-nimiseen maahan, jossa hän uhrasi oinaan Poseidonille ja lahjoitti sen kultaisen taljan kuningas Aietekselle. Samalla Krysomallos itse päätyi Oinaan tähdistöksi taivaalle. Kuningas asetti taljaa vartioimaan lohikäärmeen, joka ei koskaan nukkunut.

Thessalian kuningaskunnassa Pelias oli kaapannut kuninkuuden velipuoleltaan Aesonilta. Oraakkeli varoitti Peliasta miehestä, jolla on vain yksi sandaali. Aesonin poika Iason oli annettu viisaan kentauri Khironin kasvatettavaksi. Tultuaan aikuiseksi Iason vaati sedältään kuninkuutta. Iason saapui Peliaan puheille hävitettyään sitä ennen toisen sandaaleistaan jokeen auttaessaan vanhaksi eukoksi naamioitunutta Heraa joen yli. Näky pelästytti kuninkaan ja hän yritti pelastautua antamalla Iasonille mahdolloman tehtävän: hän lupasi luopua kuninkuudesta, jos Iason toisi hänelle kultaisen taljan.

Retkeä varten Iason rakensi viisikymmensoutu Argo. Argo sai myös oman tähdistönsä eteläiseltä taivaalta. Retkikunnan jäseniin, argonautteihin, kuului kuuluisia sankareja kuten Herakles, Orfeus ja Oidipus. Monien vaikeuksien jälkeen laiva saapui Kolkhiiseen, jossa Aietes suostui luopumaan taljasta, jos Iason suorittaisi kolme mahdollomalta tuntuvaa tehtävää. Ensimmäinen näistä oli kyntää pelto härillä, joiden hengitys oli tulta ja sorkat pronssia, ja toinen oli kylvää se lohikäärmeen hampailla. Aieteen tytär, noita Medeia, oli rakastunut Iasoniin, ja lupasi auttaa tämä jos tämä suostuisi naimaan hänet. Iason suostui, ja Medeia antoi hänelle ensin voidetta, joka suojeli härän lieskoilta. Medeia varoitti myös, että lohikäärmeen hampaista kasvaisi soturien armeija, joka kävisi Iasonin kimppuun. Iason tiesi heittää kiven soturien keskelle, ja tietämättä, kuka oli hyökännyt, nämä alkoivat taistella keskenään. Viimeinen tehtävä oli voittaa kultaista taljaa vahtiva lohikäärme, joka ei ikinä nukkunut. Taas Medeia auttoi Iasonia ja nukutti lohikäärmeen yrteillään. Iason onnistui ryöstämään taljan, ja Medeia pakeni Kolkhiista argonauttien mukana. Seurue päätyi Thessaliaan, jossa Iason surmasi Peliaan ja lunasti paikkansa laillisena kuninkaana.

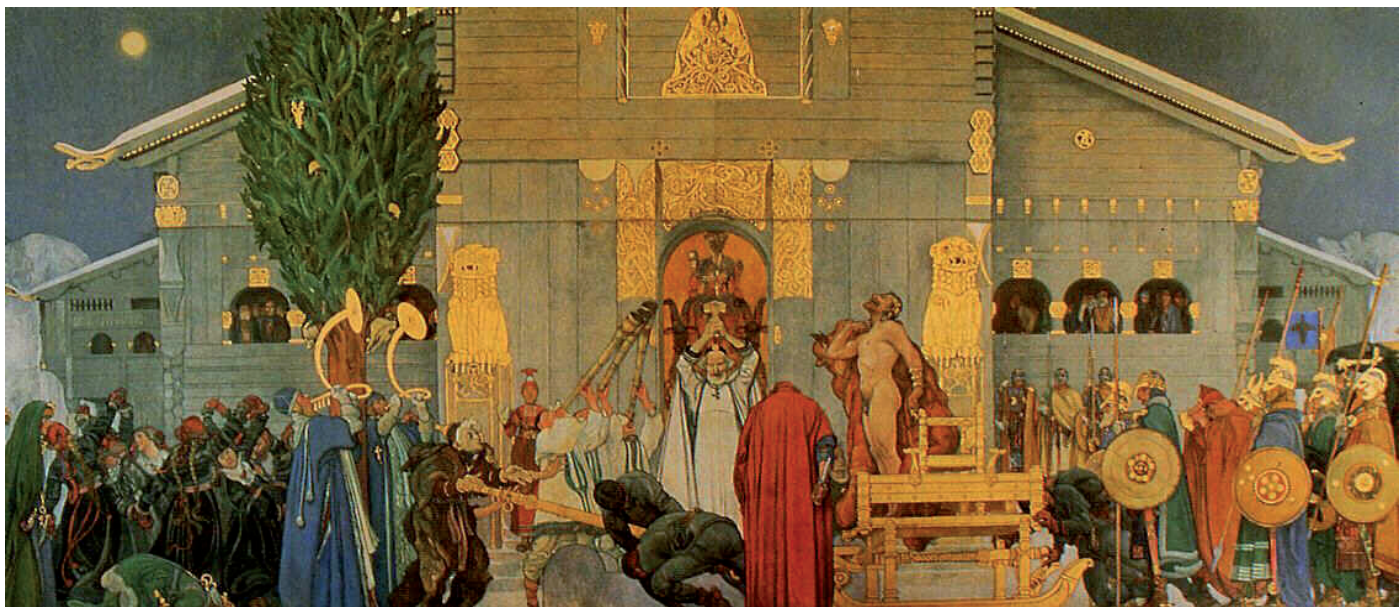
Kertomuksessa Argo symboloi ihmisen ruumista. Iason eli vihittävä matkustaa sillä ”pimeään Pohjolaan”, Kolkhiiseen, joka symboloi ihmisen alitajuntaa. Samoin kuin Kalevalan Ilmarinen, Iason hän saa siellä mahdollomalta näyttäviä tehtäviä eli ihmisen alempiin olemuspuoliin kuuluvien elementaalisten ja planetaaristen voimien kesyttämisen. Medeia vastaa Kalevalan Pohjan Neitoa, intuition kerrosta, joka kuitenkin tarinan lopussa surmaa Iasonin uuden vaimon, Kreusan eli viimeisen aineellisen kerrostuman polttavalla viitalla. Kultainen talja on ylösnousemusruumiin vertauskuva. Sen avulla Iason eli ihmisen henki lunastaa paikkansa mikrokosmoksen hallitsijana. Samoin kuin egyptiläisten

Horus, joka surmaa petollisen setänsä Sethin, Iason surmaa laittoman kuninkaan eli alemman astraalisen tajunnan, joka on pitänyt vallassaan vihkimättömän ihmisen kehoa ja mieltä. Näin henki eli Iason tai auringonjumala Horus lopussa tulee henkikehon ainoaksi hallitsijaksi.

Ei ole sattumaa, että kullan alkemistinen symboli ☉ on sama kuin auringon. Eksoteerisesti aurinko on ihmisen eetterikehon eli vitaalienergian hallitsija samoin kuin auringon ulkoinen energia on kaiken elämän lähde maan päällä ja ihmisen elinvoima on lähtöisin auringosta. Esoteerinen aurinko on taas viisasten kiven kullaksi muuttama rauta eli vihityn, ylösnousseen ihmisen katoamaton henkikeho.

Ihmiskunnan historiassa auringon kierto ja siihen liittyvät vaiheet tulivat merkittäväksi vasta maanviljelyksen alkamisen myötä. Esihistorialliset ihmiset olivat enemmän kuun kuin auringon lapsia. Yö oli noille metsästäjä-keräilijöille vaikeinta aikaa, koska silloin monet petoeläimet saalistivat. Nuo primitiiviset ihmiset iloitsivat kuun loisteesta, koska silloin he pystyivät paremmin puolustamaan itseään yöllisiltä saalistajilta. Esihistorialliset ihmiset palvoivat myös äitijumalatarta, sillä he tunsivat ainoastaan äitinsä, jonka kohdusta he olivat syntyneet. Avioliitto ja yksiavioisuus olivat vielä tuntemattomia käsitteitä siitäkin syystä, että ulkoisten vaarojen vuoksi keskimääräinen elinikä oli hyvin alhainen. Heimon jäsenmäärän kasvattaminen auttoi puolustautumaan ulkoisilta vihollisilta. Siksi kivikauden äitijumalattarilla on leveä lantio ja isot rinnat: he pystyivät synnyttämään ja ruokkimaan lukuisia jälkeläisiä, joista heimon olemassaolo ja turvallisuus riippuivat.

Metsästäjä-keräilivät asettuivat kuitenkin jossain vaiheessa asumaan suotuisille paikoille ja aloittavat maanviljelyn. Yhteisön kasvaessa ja sen jäsenten erikoistuessakin eri tehtäviin tuli myös tarve luoda selkeä perimysjärjestys, jonka perustaksi muodostui avioliitto. Isän merkitys perheen hallitsijana ja turvaajana tunnustettiin. Lapset perivät isänsä ammatin ja aseman yhteisössä. Näin esihistoriallinen matriarkaatti vaihtui pikku hiljaa patriarkaattiin. Auringon jumala korvasi vanhan kuun jumalattaren. Maanviljelys riippui auringon kierrosta. Vanhat uskonnolliset monumentit rakennettiin usein kalentereiksi seuraamaan auringon kiertoa. Yhteisön velvollisuudeksi muodostui myös vuodenkierron takaaminen uhritoimitusten avulla. Kriittisin aika maanviljelysyhteiskunnassa ohi keskitalvi, talvipäivän seisaus. Tuolloin vanhan auringon uskottiin kuolevan ja uuden syntyvän. Papiston tuli taata uuden vuoden alkaminen ja auringon jatkuvuus keskitalven uhrin avulla.

Carl Larsson: "Sydäntalven uhri", 1915

Mikä olikaan parempi ajankohta juhlia uuden uskonnon vapahtajan syntymää kuin vanha auringon syntymäjuhla, varsinkin kun tuo vapahtaja oli samalla itse uhri ihmiskunnan syntien vuoksi. Tieto Jeesuksen todellisesta syntymäpäivästä on jäänyt historian hämärään, mutta näin hän jatkaa vanhaa auringon kulttia. Varhaiskristillisessä roomalaisessa taiteessa Kristus samaistettiin auringonjumala Heliokseen ja hänet kuvattiin samanlaisena parrattomana nuorukaisena pään auringon säteiden ympäröimänä ennen kuin kreikkalaista alkuperää oleva varttunut Kristus-hahmo syrjäytti hänet. Lapsi, joka samaistetaan aurinkoon, on tavallinen symboli alkemiassa ja kuvaa uudestisyntyntä astraaliruumista, viisasten kiven kullaksi muuttamaa rautaa.